

היא חיבלה
בנסיעת גולדמן

דחתה את
בניית סיסקו

סיכלה את
גישושי נאצר

ומה
הלאה?

מיה מפחיד

ך בר חמור קרה לגולדה מאיר שבשבעים האחרונים היא נאלצה ללחום — נגד "העם הזה". היא גייסה את הטליוויזיה, הרדיו, שני הצהרונים וכל הכתבים המקורבים לחצרה, שיסייעו לה במלחמתה. היא שבה והסתערה על נחום גולדמן, אותו הגדירה כי "דמות טראגית". היא קבעה בפעם המאה ואחת כי עבד-אל נאצר חולם על דבר אחד בלבד: לחסל את ישראל. היא יעצה לידידים זרים מסוגו של גיוזף סיסקו שלא יתערבו בני עניינים שבין ישראל והערבים, מאחר והיא יודעת מה זה ערבים ואיך יש לספל בהם.

והעיקר — היא שפכה את חמתה ולעגה על כל מי שהעז לומר כי ייתכן שלום עם הערבים. "רק מי שחייב להחליט יום-יום על הדבר היקר ביותר — על החיים" השתפכה מעל מסך הטליוויזיה, "יודע שצריך להיזהר מכישלון".

מכיוון שדוברתה על שאלת השלום, היה ברור כי ביקשה ממאזיניה לשמוע בערך כך: "אין דבר מטוכן יותר מאשר לדבר על שלום. כי דיבורים על שלום הם רק אשלייה — ואסור להתפס לאשלייה. אני יודעת זאת. אני מחליטה יום-יום החלטות הנוגעות לחייהם של חיילים בחזית. אתם יכולים לסמוך עלי כאשר אני אומר לכן לכן שאין סיכוי לשלום".

באותו נאום, ששודר ממערכת הסופרים בתל-אביב, לא הוזכרה את ד"ר נחום גולדמן. אבל היה ברור, כי התקפתה על מפיצי אשליית השלום היתה תולדה ישירה של פרשת גולדמן. פרשה שהטילה צל כבד על ממשלת ישראל כולה, ועל גולדה מאיר במיוחד. שכן, המוני "העם הזה", שעד לאותה פרשה האמינו להצהרותיה של גולדה מאיר, כי היא עושה הכל כדי לנצל את הסדק הצר ביותר לשלום, נוכחו לדעת לתדהמתם כי היא הכשילה במזיד גישוש מצרי לשלום.

שטיפת המוח עושה את שלה

אילו ניתנו לגולדה שבועיים של שקט, היתה אולי מצ' ליחה לחוק את הספיקות החמורים מלב המוני העם. היא היתה מתרעע עוד כמה פעמים נגד האשלייה כאילו ייתכן שלום; היתה משמיצה עוד פעמיים-שלוש את נחום גולדמן ומעמידה בספק את יושרו, את שפיות-דעתו ואת נאמנותו לישראל; היתה מעניקה עוד ראיון או שניים ל"צהרונים", בהם היתה מפריחה רמזים על נסיונות-סתרים שהיא עצמה עשתה כדי להגיע להיכרות ישירה עם עבד-אל-נאצר.

שטיפת-המוח היתה עושה את שלה, ובאין-ברירה היה "העם הזה" נותן לה ליהנות מן הספק, כמה שנוגע לרצח הסיכוי הקלוש לשלום שהיה טמון בהזמנת גולדמן על-ידי עבד-אל-נאצר.

אבל לגולדה לא ניתנו שבועיים ללא-הפרעה. עוד בטרם שכנו הדי פרשת גולדמן — הגיע גיוזף סיסקו לביקור. וכשם שפרשות התעמולה של ראש הממשלה יצאו מגדרם כדי להוכיח שפרשת גולדמן היתה רק בלון נפוח, כך גם לגבי ביקורו של סגן שר החוץ האמריקאי במרחב; שופרו תיה על גולדה הלעיסו את קוראיהם ומאזיניהם בהצהרות, כי הביקור היה כישלון חרוץ; כי עבד-אל-נאצר לא הותיר בפני האמריקאים שום פתח להסדר.

למעשה, הסבירו שופרות אלה, לא נותרה ברירה בפני האמריקאים אלא לקבל את הקו הישראלי, להפסיק לדבר על הסדר מדיני כפוי, ולספק בעתיד הקרוב את הפנסומים שישראל ביקשה לא-ממכר.

האמת היתה שונה, והיא מצאה את ביטויה בהכרותו של סיסקו עצמו בהגיעו לרומא, בדרך חזרה להשיגטון. הוא הכריז, כי ייתכן הסדר מדיני בין ישראל והערבים — אך הדבר יצריך זמן ממושך.

על מה שוחח סיסקו עם גולדה מאיר ואבא אבן? **בראש וראשונה** דרש מתינות בתחום הצבאי. הוא חזר והזהיר מפני הסתככות ישירה בין צה"ל לבין הרוסים.

הוא גם דרש מישראל שלא תיצור עובדות מוגמרות בשטחים, שיש בהן משום פעולות סיפוח. הדאגיה אותו תוכנית הקמתה של קרייה יהודית בחברון, נרגע רק במעט לשמע הבטחותיו של אבן כי לא הוחלט על קרייה כזו, אלא רק על תוספת חטף של ממשעות מדינית של 250 מש' פחות למחנה המתנחלים הנוכחי.

הוא יעץ לגולדה להיות גמישה יותר, לנקוט כיוון מות במוחות שיפגינו את נכונותה של ישראל לשלום; והי עיקר — לפרסם הצהרה שישראל מוכנה לסגת תמורת שלום.

עד כה דיברה ממשלת ישראל על "היערכות כוחות מ' חדש" ולא על "סיגנה" במיקרה של שלום. ודווקא עצה אח' רונה זו, היא שעוררה ויכוח גדול בקרב שרי הממשלה —

איפה תיסוג ישראל? הויכוח לא היה בכלל על שלום! דברים אלה כללו את כל תורתה המדינית של גולדה מאיר. נשקף מהם חוסר-אמון מוחלט באפשרות של שלום באשר מדינות ערב "שואפות להכחיד את ישראל". ותוך קפיצה לקיצוניות שניה: אסור לעשות את הצעד הראשון שיאפשר פתיחת דו-שיח עם הערבים על מפת השלום. כי פחדה הגדול של גולדה מאיר הוא לשרטט מפת שלום שכן מפה זו פירושה נסיגה כמעט מוחלטת מכל השטחים הכבושים. והיא אינה מוכנה שיירשם בהיסטוריה של "העם הזה" כי בימי כהונתה של גולדה מאיר נסוג צה"ל, ותה פילוג בעם — ומי יודע? אולי כל זה יהיה בשביל להשיג הסדר זמני, או אשלייה של שלום?

פרשת גולדמן עירערה את האמינות

אבל גולדה יודעת, שאי-אפשר לחשוף מחשבות כאלה בפני העם — אותו-עם המבכה מדי יום את בני הנוסלים בחזית. היא ידעה כמה עמוקה כמיהתו של העם לשלום — והחליטה לפרוט על נימה זו עד תום. "אנחנו רוצים בשלום; אין עם מי לדבר", הפכה מנגינת-קבע בפיה המיקרה המצער של ד"ר גולדמן פגע בתדמיתה. עתה באו דרישת סיסקו — ועימה הויכוח — והוסיפו שמ למדורה. היו זמנים, שדי היה להשמיע בטליוויזיה את מליצות הנושיות על "העם הזה" כדי ש-92% ממאזיניו יתנו אמון בלתי-מסוייג בהנהגתה המדינית. אולם חקר דעת הקהל הוכיח, כי בעקבות פרשת גולדמן עורער אמון זה שוב לא היה די בהופעה או שתיים בטליוויזיה. היה צורך בשטיפת-מוח מאורגנת ורצופה. היה גם צורך בקו תעמו לחי חדש, שאיך יסתפק בחזרה על הכרזת השלום הנושנות הקו נמצא — ושטיפת-המוח החלה. אם קודם לכן ניצלו התעמולה את התקחה לשלום, פרט הקו החדש על נימו-אמנות — בעיקר הפחד. לא רק הפחד מפני אויב חיצוני — אלא גם מפני אויב פנימי. ביום שישי האחרון נשמעו הנימה החדשה מפי שניים ממבטאי התמיכה העיקרית ביותר בשאיפות הסיפוח. כתב אברהם שוויצר בהארץ: "מצב זה טומן בחובו סכנה חזית הפנימית, להכביל מ הסכנות הגדולות האורבות לנו בחזיתות עם ארצות ערב והמחבלים. ההקבלה עם מה שהתרחש בדעת-הקהל האמריקאית בקשר למלחמת וייאטנאם מתבקשת מאליה".

את גולדה?

עורך ידיעות אחרונות, ד"ר הרצל רוזנבלום, כדרכו, הר חיקיילכת עוד יותר. תחת הכותרת הקומץ המשטול, כתב "בכל העולם כולו נהוג, שבשעת חירום משתדלים שופרוו התיקשורת הלאומית לחזק את רוח העם, ובכך אין הבדל בין הדמוקרטיה והדיקטטורה... כי הבעייה החלה בוערת ויתכן, שהחיוק מערכות הפנים שלנו דחוף הרבה יותר כרגע מחיווק מערכות החוץ שלנו".

כל המדרג על האפשרות להשיג שלום נקרא היום תבוס תן; מחר יוקע כבוגד.

אבל לא רק כותבי-המאמרים יירתמו למסע החדש. גולדה מאיר מתכוננת לעשות חלק גדול מן המלאכה בעצמה. הק תעשה זאת בשני המשוורים בהם היא שולטת: בצמרת ה מפלגה והמערך, ובממשלה.

בחוק מפלגת הנהס גולדה לשבור את חזית ה יונים. ההודמנות: הויכוח המדיני הגדול, שנקבע לשבור הבא. תחילה התנגדה לעריכת הדיון, אולם אחרי מרד היוני צקעקבות פרשת גולדמן, הודיעה למוכ"ל לובה אליאב שהק תקדם דיון כזה בברכה. היא משוכנעת, שיהיה בכוחה להע ביר את הקו הניצי, אם יהיה צורך, תוך איום בהתפטרות גם את מפיץ, שותפתה במערך, היא מתכוננת להכניז לרצונה, אולי תוך איום בסילוקה מן הממשלה.

בממשלה תתן גולדה גיבוי לברית דין-בגין, תסכיז ליציית עובדות בשטחים, תדחה כל הצעה ליוזמת-שלנו מפורשת מצד ישראל. היא אף תתנגד להצעת כמה שרים כי ממשלת ישראל תחזור על הצהרת מוציגה באו"ם ב-1968, שהיא מקבלת את החלטת מועצת הביטחון איומי של מנחם בגין, כי במיקרה של פירוק ממשלו הליכוד הלאומי תהפוך מפלגתו לאופוזיציה קיצונית, וכ אנשיו יתחילו בקרוב אף הם להפגין ברחובות, לא יהי מוכונים נגד גולדה מאיר. להימך: הם נועדו לתמוך בה ולחזק את מעמדה במפלגתה, נגד מתנה היונים המתחזק. השאלה שקשה היה לתת עליה תשובה היתה: מה תעש גולדה במישור הבינלאומי? כיצד תגיב לחץ האמריקאי ו/א סובייטי — אם וכאשר יבואו לחץ זה?

ובעקבותיו השחיי עוד יותר חוסר-האמון של האורח כביט שאיפות-השלום להממשלה.

חוסר-אמון באפשרות של שלום

מה עמד מאחורי ההצעה שישראל תכריז על נכונותה לסגת תמורת שלום?

היא הועלתה על-ידי שני אנשים, תוך פחות משבוע ימים. הראשון היה סיסקו. אחריו הלך שר החוץ של הולנד, גיוזף לונס. שניהם עשו זאת אחרי שיחה עם עבד-אל-נאצר ב' קאהיר. ושניהם מאותה סיבה: אחרי שנשיא מצרים הת' עקש בדעתו, כי אין ממשלת ישראל מוכנה לעשות את הצעד הקטן ביותר לקראת שלום, הוא הסכים לשקול עמדתו זו מחדש אם תצויר ממשלת ישראל בצורה חד-משמעית שהיא מוכנה לסגת תמורת שלום.

סיסקו — כמו שר החוץ ויליאם רוג'רס לפניו — הבהיר לנציגי ישראל, כי ישראל לא תיודרש לסגת אפילו סנטימטר אחד ללא הסכם שלום רשמי, שיושבג ישירות בין הצדדים. הוא גם הבהיר, שאין כל ביסחון כי הכרות ישראל על נכונותה לסגת אמנם תהחה נקודת-מיפנה שאחריה יבואו ה' מגעים המעשיים בין ישראל והערבים. אבל הוא הבהיר, כי אחרי שנשיא מצרים העמיד דרישה זו כמבחן כהונתה של ישראל, טוב תעשה ישראל אם תשמיע הכרזה כזו — ובכך תעמיד במבחן את כהונותיה של עבד-אל-נאצר עצמו.

בדיונים על השיחות עם סיסקו, היו שצוידו בהכרזה על נכונות ישראל לסגת תמורת שלום. אך לא גולדה מאיר. היא התנגדה לכך בתוקף. עמדה כרגיל בראש מחנה הניצים. בהודעה כזו כדי לקדם את השלום, "הצהירה, "מפני שלא העדר הודעה כזאת מטעם ממשלת ישראל הוא מעמכב את השלום, אלא כהונותיהן של מדינות-ערב להשמיד את ישראל." את התנגדותה להצהרה זו היא נימקה גם בהנמקה טאק' סית': "אחרי שתודיע ישראל כי היא מוכנה לסגת, לא תבוא הודעה מצד מדינות ערב שהן מוכנות לעשות שלום. אלא אחרי שיתקבל עיקרון הניסיה, תבוא תביעה חדשה: עד